

Turvallisuutta yhteistyöllä – lennonvarmistuksen turvallisuustoimenpiteet

Suomen ilmailun turvallisuussuunnitelma 2024 (FPAS) julkaistiin 9.4.2024.

Turvallisuussuunnitelma päivitetään vuosittain. Se sisältää keskeiset toimenpiteet, joilla vahvistamme Suomen ilmailujärjestelmän suorituskykyä ja kestävyyttä kaiken tyyppisiä toimintaympäristön muutoksia vastaan ja tuemme Suomen ilmailuun kohdistuvien riskien hallintaa.

Tällä tiedotteella kerrotaan FPASin keskeisistä lennonvarmistuksen (ANS) turvallisuustoimenpiteistä ja yhteistyöstä turvallisuuden edistämiseksi. Toimenpiteiden taustalla on mm. kansallinen lennonvarmistuksen (ANS) riskikuva työ, jota tehdään yhteistyössä lennonvarmistuksen palveluntarjoajien kanssa. Ole mukana vaikuttamassa kansalliseen turvallisuustyöhön ja hyödynnä sen tuloksia omassa toiminnassasi.

Tutustu Suomen ilmailun turvallisuusohjelmaan, -suunnitelmaan ja suorituskykymittaristoon Traficom sivuilla (*hakusana FASP*) www.traficom.fi/fi/liikenne/ilmailu/suomen-ilmailun-turvallisuusohjelma.

FPAS 2024 -toimenpiteet lennonvarmistuksen palveluntarjoajille (ANS)

Eryteisesti ANS-organisaatioita koskevat toimenpiteet (otsikkolistaus, kts. toimenpiteiden tarkempi sisältö turvallisuussuunnitelmasta):

- OPER.LOC.001.1, Hallinnan menetys lennolla (LOC-I)
- OPER.RE.002.1, Kiitotieltä suistuminen (RE)
- OPER.RWY.003.1, Paikalliset kiitotieturvallisuustiimit (LRST)
- OPER.RI.004.1, Kiitotiepoikkeamat (RI)
- OPER.GCOL.008.1, Yhteentörmäykset rullattaessa kiitotielle tai kiitotieltä (GCOL)
- OPER.MAC.005.1, Ilmassa tapahtuvat ilma-alusten yhteentörmäykset (MAC)
- OPER.CFIT.006.1, Ohjattavissa olevan ilma-aluksen törmäys maastoon (CFIT)

Lisäksi ANS-organisaatioita koskevat myös Traficom ja kaikkien toimijoiden vastuulla olevat ao. toimenpiteet (otsikkolistaus, kts. toimenpiteiden tarkempi sisältö turvallisuussuunnitelmasta):

- SYS.001.1, Suomen ilmailun turvallisuusohjelma
- SYS.002.1, Suomen ilmailun turvallisuussuunnitelma
- SYS.003.1, Suomen ilmailun turvallisuuden suorituskykytavoitteet ja -mittarit
- SYS.004.1, Suomen ilmailun riskienhallinta
- SYS.005.4, Turvallisuustutkintaviranomaisten suositusten huomioiminen
- UUSI TOIMENPIDE: SYS.006.2, Poikkeamaraportoinnin laadun parantaminen
- SYS.007.2, Muutoksenhallinta osana turvallisuudenhallintaa
- SYS.007.3, Uudet liiketoimintamallit
- SYS.008.1, Ilmailun kyberturvallisuus

FPAS sisältää hyödyllistä tietoa kansallisen ja EASA-tason turvallisuustyöstä. ANS-organisaatioiden on käsiteltävä heidän vastuulleen osoitetut FPAS-toimenpiteet ja toteutettava ne tarvittavilta osin. Alla on otettu esimerkkinä päivitetty toimenpide *SYS.007.2, Muutoksenhallinta osana turvallisuudenhallintaa*. Tässä tiedotteessa kerrotaan tarkemmin, mitä se yksittäisen ANS-organisaation kannalta tarkoittaa.

Esimerkkinä päivitetty FPAS-toimenpide **SYS.007.2, Muutoksenhallinta osana turvallisuudenhallintaa**

Toimenpide:

Ilmailun organisaatioiden toimintaa kehitetään jatkuvasti. Traficom suorittamassa toimijoiden SMS:n muutoksenhallintaprosessien (MoC) vaikuttavuuden ja tehokkuuden arvioinnissa on havaittu, että prosessi ei vielä kaikilta osin tehokkaasti tue muutoksesta aiheutuvien uhkien tunnistamista ja niihin liittyvää riskienhallintaa. Toimijoiden on varmistettava, että;

- organisaatiolla on asianmukainen muutoksenhallintaprosessi, mukaan lukien tarvittava henkilöstön koulutus,
- organisaatio tunnistaa oikea-aikaisesti käsiteltäviä edellyttävät muutokset. Johto informoi muutoksesta etukäteen, jotta ne ehditään käsitellä,
- tulosten mahdolliset **vaikutukset otetaan aidosti huomioon valmistelussa olevaan päätöksenteossa**; lopputuloksena voi tuloksista riippuen olla päätös siitä, että suunniteltua muutosta ei toteuteta, tai päätös muutoksesta siten, että tarvittavat muutoksenhallinnan toimenpiteet viedään käytäntöön oikea-aikaisesti (tarpeet toimenpiteille ennen muutoksen toteuttamista, muutoksen aikana ja sen jälkeen ml. tarvittava muutoksen vaikutusten seuranta),
- muutoksenhallintamenettelyn suoriutumista auditoidaan sisäisesti osana SMS-järjestelmää,
- muutoksenhallintamenettelyn suoriutuminen pystytään todentamaan.

Traficom arvioi omassa valvonnassaan toimijoiden SMS-järjestelmän MoC-toiminnon ja sisäisen auditoinnin suoriutumista.

Arvioinnissa otetaan huomioon myös se, miten organisaatio on tunnistanut ja käsitellyt erilaisten ajankohtaisten muutosten, kuten esimerkiksi pandemioiden tai conflict zone-tilanteiden aiheuttamat muutokset toimintaympäristössä ja organisaation toiminnassa niin tilanteiden aikana kuin niiden palautumisvaiheessa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös siihen, miten organisaatio on hyödyntänyt saatavissa olevaa tietoa tunnistetuista, tilanteiden aiheuttamista uhkista (ml. EASAn tuottama tieto ja Komission EASAn kanssa koordinoima conflict zone-informaatio), pyrkinyt itse tunnistamaan muutoksien potentiaalisia uhkia ja käsitellyt edellä kuvatut osana muutoksenhallintaansa.

Yhtenä painopisteenä arvioinnissa otetaan huomioon myös se, miten organisaatio on tunnistanut ja käsitellyt erilaisten liiketoiminnallisten haasteiden, kuten kustannuspaineiden, resurssihaasteiden tai henkilöstön vaihtuvuuden aiheuttamat muutokset operatiiviseen toimintaan ja sitä tukeviin toimintoihin ml. turvallisuudenhallinta, ja määritellyt tarvittavat muutoksenhallinnan toimenpiteet toimintojen hyväksyttävän turvallisuustason ja organisaation positiivisen turvallisuuskulttuurin ylläpitämiseksi.

Toimenpiteen tavoite:

Varmistaa, että ilmailun toimijat toteuttavat MoC-prosessin oikea-aikaisesti ja kattavasti sekä tunnistavat omissa toiminnassaan ne muutokset, jotka vaativat MoC-prosessin aktivoimista.

Toteutuksen vastuutaho:

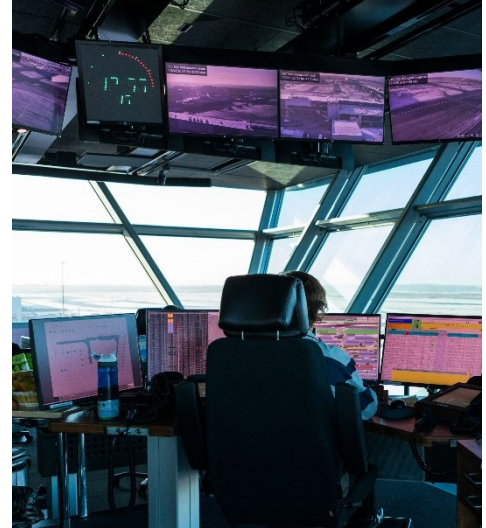
Ilmailun organisaatiot
Traficom

Aikataulu ja lopputuote

2023-2025.

Toteutuksen tilanne

Toimenpide käynnissä. Havaintojen perusteella valvonnan painopisteenä ovat erityisesti riskiarviota edellyttävien muutosten oikea-aikainen tunnistaminen, muutosprosessin edetessä tapahtuva riskienhallinta (tehtyjen riskiarvioiden päivittäminen) ja muutoksenhallinnan kattava toteutus.

Kuva: Traficom/Vesa Kippola

Mikä on kansallinen riskikuva ja mitä hyötyä siitä on?

Kansallisen riskikuvan tavoitteista ja ylläpidosta kerrotaan tarkemmin *Suomen ilmailun turvallisuusohjelma FASPin luvussa 2.6* (FASP versio 8.0 on julkaistu 4.10.2022). Pähkinänkuoressa se tarkoittaa Suomessa lennonvarmistuksen osalta sitä, että riskikuvatyössä pyrimme tunnistamaan keskeiset lennonvarmistuksen uhat, myös ennakoiden tulevia muutoksia. Sen jälkeen arvioimme uhkiin liittyvän riskitason. Lopputuloksena sekä viranomaisen että ANS-organisaatiot saavat **tietoa oman riskiperusteisen turvallisuustyönsä ja turvallisuutta parantavien toimenpiteidensä pohjaksi**. Keskeisten uhkien ja riskitason lisäksi saamme tietoa siitä, mitkä asiat Suomessa ovat hyvällä tasolla. Tämä on tärkeää, jotta voimme **jatkaa hyvää työtä vahvuuksien ylläpitämiseksi**. Työn tuloksia hyödynnetään päivittäisessä työssä. Vuositasolla tulokset vaikuttavat turvallisuussuunnitelman toimenpiteisiin.

Kansallista riskikuvaa ylläpidetään myös lennonvarmistuspalvelujen tarjoajien ja Traficomin yhteisissä säännöllisissä riskipajoissa. Työskentelyä kehitetään saatujen kokemusten pohjalta. **Ole mukana vaikuttamassa kansalliseen turvallisuustyöhön ja hyödynnä sen tuloksia omissa toiminnassasi.**

Miten organisaation pitäisi käsitellä FPAS-toimenpiteet?

Riskienhallinnan näkökulmasta toimijan on tunnistettava toimintansa turvallisuuteen liittyvät uhat ja hallittava niihin liittyviä riskejä. Riskienhallinta on osa organisaatioiden turvallisuudenhallintajärjestelmää. Kansallisen tason toimenpiteet tukevat organisaation omaa riskienhallintaa.

Esimerkiksi ANS-organisaatioita koskevissa toimenpiteissä käsitellään useita EU-tasolta tai kansallisesta riskikuvatyöstä esiin nousseita uhkia sekä vahvistettavia tai ylläpidettäviä järjestelmätason suojaus- ja FPASissa esiin nostetut asiat tulee käydä läpi ja varmistaa, onko kyseisiä uhkia tai turvallisuusteemoja tunnistettu organisaation omissa riskienhallinnassa. Jos FPASissa esiin nostetut uhat löytyvät jo uhka/riskirekisteristä tulee varmistaa, että niiden käsittely sekä päätökset tarvittavista toimenpiteistä ja vaikutusten seurannasta ovat ajan tasalla. Jos FPAS-toimenpiteessä on teemoja, joita toimija ei ole aiemmin tunnistanut, on tarpeen arvioida, liittyvätkö kyseiset teemat organisaation omaan toimintaan.

Organisaation tulee käsitellä omaan toimintaansa liittyvät FPASissa esiin nostetut asiat omissa riskienhallintaprosessissaan vastaavasti, kuin se käsitelisi itse tunnistamansa uhat ja turvallisuusteemat. Riskienhallintaan kuuluu, että organisaatio on ottanut kantaa siihen, ovatko toimijaa koskevat riskit hallinnassa ko. organisaation toiminnassa ja dokumentoinut perustelut (evidence of risk controls).

Yksi tärkeä turvallisuudenhallintajärjestelmän tietolähde on organisaatioiden oma poikkeamaraportointi. Jokaiselle organisaatiolle tapahtuu kuitenkin vain rajallinen määrä satunnaisia poikkeamia. Kaikille organisaatioille **on tärkeää etsiä hyödyllistä lisätietoa myös muista tietolähteistä**. Kansallisen riskikuvatyön tulokset ja esimerkiksi FPAS-toimenpiteet ovat myös organisaatioiden työn tukemista. Niiden avulla kootaan kansallisella tasolla tärkeää turvallisuustietoa yhteen ja jaetaan sitä kaikkien toimijoiden hyödynnettäväksi.

On hyvä muistaa, että **FPAS-toimenpiteisiin nostetut uhat tai järjestelmätason suojaukset koetaan kansallisella tasolla tärkeiksi**; haluamme varmistaa, että kaikilla ANS-toimijoilla uhkiin liittyvät riskit ovat hallinnassa ja suojaukset toimivia. Kansallisissa riskikuvissa tai FPAS-toimenpiteissä ei oteta kantaa yksittäisen organisaation riskitasoon tai suoriutumiseen. Yksittäinen toimija voi suhtautua FPASissa esiin nostettuihin uhkiin ns. muistilistan tavoin ja varmistaa, että omassa organisaatiossa ko. asiat ovat kunnossa.

Mistä löytyy lisätietoa - Alla olevilta sivuilta löydät ohje- ja muuta materiaalia:

- Traficom sivuilta www.traficom.fi:
 - [FASP-asiat sivulta Suomen ilmailun turvallisuusohjelma, -suunnitelma ja suorituskykymittarit](#)
 - [Traficomin Lennonvarmistus ja ilmatila-sivu](#)
 - [Traficomin Lentoturvallisuusilmoitussivut \(onnettomuudet, vaaratilanteet ja poikkeamat\)](#)
 - [Ilmailun pääsivu](#)
 - [Ilmailun kyberturvallisuus](#)
 - Suomen ilmailun turvallisuustilanne: <https://tieto.traficom.fi>
 - [Ilmailun turvallisuustietoa](#) koostuu
 - [Ilmailun turvallisuustiedotteet](#)
 - [Ilmailun uutiskirjeet](#)
 - [Turvallisuuskulttuuri SMS-työn osana – mitä se on? Traficomin webinaari ilmailun organisaatioille ja ammattilaisille](#)
 - [Turvallisuuskulttuuri ja muut kulttuuriset elementit ilmailun arjessa](#)
- EASAn sivuilta:
 - [EASAn Air Traffic Management-sivut](#)
 - [Safety Management & Promotion](#)
 - [EASA Community Network-sivut](#)
- [Skybrary](#)
 -